

Świętochłowice-Zgoda – Obóz

Historia

W czasie okupacji hitlerowskiej funkcjonował w Świętochłowicach koło Katowic podobóz męski *KZ Auschwitz-Birkenau* [od 26 maja 1943 do 23 stycznia 1945 r.], przy zakładach zbrojeniowych „Zgoda” [niem. Eintrachthütte]. Na podstawie dokumentacji prowadzonej w obozie macierzystym w Oświęcimiu i innych źródła ustalono ponad 400 numerów i częściowo nazwiska byłych więźniów podobozu Eintrachthütte. Gros stanowili Żydzi przywiezieni do obozu oświęcimskiego w latach 1943-1944. Pochodzili oni z wielu krajów Europy: Belgii [Malines], Czech [Brno], Francji [Drancy], Grecji [Saloniki], Holandii [Hertogenbosh, Westerbork], Niemiec [Berlin, *KZ Dachau*, *KZ Sachsenhausen*], Polski [Białystok, Będzin, Ciechanów, Grodno, Katowice, Kraków, Lublin, Radom, Sosnowiec, Szopienice, Tarnów, Warszawa, Zawiercie], Słowacji, Węgier, ZSRR [Mińsk, Ryga]. Więźniów innych narodowości przywożono najczęściej z więzień bądź prosto z łapanek ulicznych [np. w Warszawie]. Likwidacja obozu nastąpiła w dwóch etapach: 3 grudnia 1944 r. część więźniów przewieziono do *KZ Auschwitz*, a stamtąd następnego dnia skierowano do *KZ Mauthausen*, gdzie transport przybył 6 grudnia 1944 r. Z kolei drugi etap ewakuacji odbył się 23 stycznia, w tym dniu ewakuowano więźniów pociągiem towarowym przez Czechy do obozu koncentracyjnego w *Mauthausen*; w czasie transportu wielu z nich zmarło. **Liczbę zmarłych w podobozie szacuje się na kilkaset osób**, nie licząc tych, którzy po selekcjach zostali wywiezieni do *KZ Auschwitz*.

Od lutego do listopada 1945 r. na terenie poniemieckiego obozu komunistyczny aparat bezpieczeństwa założył własny Obóz Pracy w Świętochłowicach dla – jak oficjalnie mówiono – „zbrodniarzy faszystowsko-hitlerowskich”. W rzeczywistości, obok kryminalistów i niemieckich jeńców, więziono tu bez sankcji prokuratorskiej czy wyroku sądowego ludność cywilną z Górnego Śląska i Śląska Opolskiego. Przebywała w nim także nieliczna grupa internowanych żołnierzy Armii Krajowej oraz Ukraińców. Formalnie obóz podlegał Centralnemu Obozowi Pracy w *Jaworznie*. Przez obóz przeszło ok. 6 tys. osób, a liczbę śmiertelnych ofiar szacuje się na **ponad 2 tys.** [dane potwierdzone to 1855]. Część z nich, w tym wiele kobiet i dzieci, zmarło w lecie 1945 r., kiedy wybuchła w obozie epidemia tyfusu.

W kwietniu 2004 r. minister sprawiedliwości, prokurator generalny Rzeczypospolitej Polskiej postawił byłemu komendantowi obozu w Świętochłowicach, Salomonowi Morelowi [1919-2007] zarzut popełnienia nieulegających przedawnieniu zbrodni przeciwko ludzkości. Izrael, gdzie wtedy mieszkał Morel, odmówił ekstradycji, tłumacząc swoją decyzję tym, że zbrodnie popełnione w tym obozie przez komendanta 60 lat temu uległy już przedawnieniu.

Bogusław Kopka

Pamięć

17 czerwca 2005 r. w Świętochłowicach poświęcono uroczyste Miejsce Pamięci Ofiar Dwoch Totalitaryzmów w Świętochłowicach-Zgodzie. Pomnik upamiętniający ofiary totalitaryzmów – nazistowskiego i komunistycznego – umieszczono przy dawnej bramie. „Bramę zakonserwowano i przesunięto bliżej ulicy [szosy Świętochłowice – Nowy Bytom – B.K.], by podkreślić jej pomnikowy charakter. Uroczystość poświęcenia miejsca pamięci zorganizowano w roku 60-lecia założenia stalinowskiego obozu oraz 10. rocznicę dnia, w którym środowiska byłych więźniów po raz pierwszy, po latach milczenia, uczciły pamięć ofiar” – czytamy w komunikacie Polskiej Agencji Prasowej z uroczystości.

Z kolei na cmentarzu w Rudzie Śląskiej znajduje się pomnik poświęcony pamięci zmarłych i pomordowanych w obozie w Zgodzie. Widnieje na nim napis w języku polskim i niemieckim: „Ofiarom Obozu Zgoda Świętochłowice 1945”.

Bogusław Kopka

Informacje praktyczne

Świętochłowice-Zgoda – Obóz

Plan miasta dostępny na stronie www.swietochlowice.pl.
Świętochłowice-Zgoda